

Валентина Бойченко

Кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки та освітнього менеджменту Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини

РОЗВИТОК ЕМОЦІЙНОГО ІНТЕЛЕКТУ У ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ

З урахуванням змін, що охоплюють усі сфери життя, зумовлені стрімким розвитком інформаційного суспільства виникає потреба модернізації освітнього простору. Суспільству сьогодні потрібен фахівець не такий, що має енциклопедичні знання (їх швидко можна отримати з різноманітних джерел за допомогою «розумних» пристроїв), а випускник, готовий долучитися до подальшої діяльності, здатний на практиці розв'язувати життєві та професійні проблеми. Для вирішення професійних завдань майбутній учитель має володіти педагогічним мисленням.

Формування педагогічного мислення у процесі професійної підготовки майбутніх учителів має бути спрямоване, насамперед, на розвиток у них емоційного інтелекту як умови формування *міжособистісної компетентності учителя*.

Проблема емоційного інтелекту представлена в психологічних теоріях, що висвітлюють різні підходи до змісту, суті, структури, можливостей означеного феномену. Її досліджували: Г. Гарднер, Д. Гоулман, Д. Карузо, Д. Майер, К. Саарні, П. Селові К. Черніс, та ін.

На основі аналізу різних підходів щодо вивчення емоційного інтелекту А. Чернявська обґрунтувала доцільність врахування емоційної компетенції, як запоруки успішного вивчення англійської мови, використовуючи складові емоційного інтелекту [3, с.136].

Говард Гарднер у своїй класифікації видів інтелекту вводить поняття «міжособистісний інтелект» (Gardner, 1985). Керолін Саарні в 1990 році вводить поняття «емоційної компетентності» (ЕК) (Saarni, 1990), модель якої складає набір з восьми видів умінь, серед яких: усвідомлення власних емоційних станів; здатність розрізняти емоції інших людей; здатність емпатійного «включення» в переживання інших людей; здатність усвідомлення

того, що внутрішній емоційний стан не обов'язково відповідає зовнішньому вираженню індивіда; уміння долати негативні переживання, використовуючи стратегії саморегуляції; здатність бути емоційно адекватним... [5].

Термін «емоційний інтелект» вперше запровадили в 1990 році Пітер Селові та Джон Мейер. Під емоційним інтелектом вони розуміють комплекс індивідуальних здатностей та рис, що відповідають за те, наскільки вплив емоційних явищ виявиться конструктивним або деструктивним для поведінки людини [4].

Як бачимо з аналізу ці поняття корелюються. Після видання книги Девідом Гоулменом у 1995 році термін «емоційний інтелект» (EQ) став загальноживаним. Д. Гоулмен визначає EQ як здатність усвідомлювати свої емоції та емоції інших людей, щоб мотивувати себе та інших і добре керувати емоціями наодинці з собою і при взаємодії з іншими. Автор доводить, що успішніше й ефективніше всього працюють ті, хто вміє поєднувати емоції і розум. Він виділяє чотири складових емоційного інтелекту, такі як: самоконтроль, самосвідомість, емпатія та навички відносин. Найхарактернішою ознакою людини з високим EQ Д. Гоулмен називає доброзичливість, завдяки цій якості ми можемо контролювати негативні емоції, що дозволяє уникати конфліктів, справляти приємне враження на оточуючих тощо[1].

Разом з тим педагогічне мислення віддзеркалює специфіку особливостей майбутнього вчителя, зокрема, його емоційно-вольову сферу, завдяки якій розвивається дуже важливий для професійної діяльності вчителя, його *емоційний інтелект*. Саме наявність у вчителя *емоційного інтелекту* (EQ) разом із *пізнавальним інтелектом* (IQ) допомагає формувати у вихованців *соціальні і громадянські компетентності*, визначені як ключові для нової української школи. Вони передбачають формування такого досвіду суспільної поведінки, який потрібен для ефективної, конструктивної участі у громадському житті та майбутній роботі; наявність уміння працювати з іншими на результат, попереджати і розв'язувати конфлікти, досягати компромісів [2].

Розвиток емоційного інтелекту постає одним із завдань формування професійного педагогічного мислення майбутніх учителів і здійснюється за

такими напрямками: формування умінь та навичок самоконтролю особистості; підвищення рівня самосвідомості та особистої відповідальності майбутніх учителів; розвиток почуття емпатії (співчуття, співпереживання); формування навичок відносин, ефективного спілкування.

Процес формування емоційного інтелекту має здійснюватися при забезпеченні постійної інтелектуальної активності майбутніх вчителів, зокрема у процесі вирішення педагогічних завдань. Це можуть бути завдання на вирішення проблемних ситуацій; на виявлення нових проблем у знайомих ситуаціях; на вирішення дискусійних питань; на розв'язування конфліктних ситуацій, також інтерактивні вправи, вправи кооперативного навчання тощо. Важливою є особиста оцінка фактів, педагогічних явищ, що впливає на вміння майбутнього вчителя мислити критично, творчо, формує професійне педагогічне мислення.

Список використаних джерел

1. Гоулман Д. Эмоциональный интеллект. Почему он может значить больше, чем IQ / Дэниел Гоулман; пер. с англ. А.П. Исаевой. – М.: Манн, Иванов и Фербер, 2013. – 560 с.
2. Нова українська школи // Освіта України. – 23 серпня 2016 р.
3. Чернявська А. Емоційний інтелект – запорука успішного навчання / А. Чернявська // Молодь і ринок №12 (95), 2012. С.136-137.
4. Salovey, P., & Meyer, M. (1990/1998). Emotional Intelligence. In J. Jenkins, K. Oatley, N. Stein (eds.), Human Emotions. A Reader. (pp . 313 – 319). Malden, MA: Blackwell Publishers...
5. Saarni, C (1990). Emotional competence: How emotions and relationships become integrated. In: R.A. Thompson (ed.), Nebraska Symposium on Motivation: Vol. 36 Socioemotional development (pp. 115 – 182). Lincoln: University of Nebraska Press.